

บทที่ 4

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบริบททางสังคม

Asst.Prof.Dr.Yaowapa Buawech

- ทฤษฎีบรรทัดฐาน (**Normative Theory**) เป็นทฤษฎีที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิดเชิงอุดมคติหรือปรัชญาเกี่ยวกับโครงสร้างและการจัดการระบบการสื่อสารมวลชน กล่าวถึงหลักการหรือแนวความคิดเชิงอุดมคติเกี่ยวกับสื่อมวลชน แนวทางการวิเคราะห์สื่อมวลชน เชิงหน้าที่นิยม (**functional**) แสดงให้เห็นถึงพันธกิจหน้าที่ของสื่อมวลชนต่อสังคม

ทฤษฎีบรรทัดฐานของสื่อมวลชน

- เป็นทฤษฎีเชิงปรัชญาของสื่อมวลชนที่เดิมได้รับอิทธิพลจากปรัชญาการเมือง การปกครองของนักคิด นักปรัชญาต่าง ๆ
- สื่อมวลชนถูกคาดหวังว่าจะต้องตอบสนองแนวทางการเมือง การปกครองในระบอบต่าง ๆ ที่สังคมนั้นยอมรับในขณะนั้น เช่น สมัยราชาธิปไตย ที่มีการปกครองแบบ สมบูรณาญาสิทธิราชย์ หรือกษัตริย์เป็นใหญ่ สื่อมวลชนก็ต้องรับใช้แนวทางของรัฐขณะนั้น

- ต่อมาแนวคิดเสรีนิยมเฟื่องฟูในระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชนเป็นใหญ่ สื่อมวลชนก็ถูกมองว่าเป็นตลาดเสรีแห่งความคิดเห็น เป็นผู้คอยตรวจสอบรัฐเสมือนเป็นสุนัขยามหรือหมาเฝ้าบ้าน (**watchdog**) ที่คอยรักษาผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวม ไม่ให้ผู้เข้ามามีอำนาจทางการเมือง การปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกอบโกยผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นส่วนตน

- โครงสร้างของสื่อมวลชนที่กำหนดเป็นระเบียบ กฎหมาย คำสั่งต่าง ๆ นั้น มักจะถูกเปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงของระบบโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองของแต่ละประเทศ ในแต่ละยุคแต่ละสมัย ไม่เบ็ดเสร็จตายตัว บางครั้งก็ผสมผสานตามสภาพเงื่อนไขและความจำเป็นของแต่ละสังคม บางครั้งก็ล่มสลายไปหรือเกิดปรัชญาและแนวทางปฏิบัติของสื่อมวลชนใหม่ ๆ แตกแขนงออกไป

- เช่น ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองทางการเมือง ตั้งแต่สมัยราชาธิปไตย ประชาธิปไตย (ผสมเผด็จการ) จนมาถึง ยุคประชาธิปไตย ที่มีการปฏิรูปการเมืองตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็น กฎหมายว่าด้วยการจัดระเบียบการปกครองของประเทศ

- ตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2475 ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญแล้วทั้งสิ้น 20 ฉบับ และฉบับปัจจุบัน คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งตามโครงสร้างกฎหมาย ในรัฐธรรมนูญ สื่อมีความเป็นเสรีมากขึ้น

ทฤษฎีบรรทัดฐานของสื่อมวลชน

- ซีเบิร์ต ปีเตอร์สัน และวิลเบอร์ แชมม์ เจ้าของแนวคิดที่อธิบายสื่อมวลชนในเชิงอุดมคติ อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสื่อมวลชนกับระบบสังคมในแง่ประวัติศาสตร์และปรัชญา

ทฤษฎีบรรทัดฐานของสื่อมวลชน

- ทฤษฎีบรรทัดฐานนี้ สื่อเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรม เกิดขึ้นภายใต้กรอบหรือเงื่อนไขของระบบสังคมที่สื่อดำรงอยู่ “สังคมเป็นอย่างไร สื่อก็เป็นอย่างนั้น”
- ความคาดหวังต่อสื่อมวลชนจะแตกต่างกันไปตามระบบสังคมของแต่ละทฤษฎี

- เดนิส แม็คควอล (McQuail, 1983) ได้เสนอทฤษฎีความเกี่ยวข้องของระบบสื่อมวลชนกับระบบสังคมที่เรียกว่าทฤษฎีบรรทัดฐาน (Normative Theories) ซึ่งประกอบด้วยทฤษฎีต่าง ๆ 6 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีการหนังสือพิมพ์ (สื่อมวลชน) ดั้งเดิม 4 ทฤษฎี ผสมกับทฤษฎีใหม่อีก 2 ทฤษฎี ดังนี้

1. ทฤษฎีอำนาจนิยม (Authoritarian Theory)

ทฤษฎีนี้กำเนิดในอังกฤษ ระหว่างศตวรรษที่ 16 และ 17 ยุค
ราชาธิปไตย แต่ปัจจุบันยังมีการใช้กันอยู่ในประเทศเผด็จการหรือ
อำนาจนิยม ตามแนวความคิดนี้ สื่อมวลชนดำเนินการได้โดยเอกชน แต่
ต้องสนับสนุนนโยบายของรัฐ สื่อมวลชนถูกควบคุมโดยรัฐในรูปของการ
ออกใบอนุญาตให้ และอาจจะมีการเซ็นเซอร์เนื้อหา การวิพากษ์วิจารณ์
ผู้มีอำนาจของรัฐกระทำไม่ได้

ลักษณะทฤษฎีอำนาจนิยม (Authoritarian Theory)

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

Nakhon Pathom Rajabhat University

1. รัฐบาลมีอำนาจเหนือทุกสิ่งทุกอย่าง และทุกสิ่งทุกอย่างดำเนินการเพื่อผลประโยชน์ของรัฐ
2. ปังเจกบุคคลหรือพลเมืองไม่มีความสำคัญ เป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งของรัฐ

ลักษณะทฤษฎีอำนาจนิยม (Authoritarian Theory)

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

Nakhon Pathom Rajabhat University

3. การดำเนินการใดที่จะทำให้รัฐได้ประโยชน์สูงสุดสามารถ
กระทำได้และเป้าหมายเป็นตัวกำหนดวิธีการที่จะทำให้บรรลุ
เป้าหมายนั้น

บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในระบบอำนาจนิยม

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

Nakhon Pathom Rajabhat University

1. รับผิดชอบ ส่งเสริม สนับสนุนนโยบายของรัฐบาลที่กำลังทรงอำนาจ
2. เป็นเครื่องมือสร้างประสิทธิผลให้กับนโยบายรัฐบาล โดยไม่จำเป็นต้องมีรัฐเป็นเจ้าของ
3. ไม่บ่อนทำลายรัฐและองค์การของรัฐ

4. ต้องไม่ทำลายค่านิยมทางศีลธรรมและการเมืองของคนส่วนใหญ่
5. ตอบสนองผลประโยชน์ของชนชั้นกรรมาชีพ
6. มีบทบาทหน้าที่ในเชิงบวกต่อสังคมตามที่พึงปรารถนาของสังคม

บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในระบบอำนาจนิยม

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

Nakhon Pathom Rajabhat University

7. นำเสนอมุมมองที่สมบูรณ์และเที่ยงธรรม
8. เป็นเครื่องมือของรัฐในการเตรียมมวลชนสำหรับงานปฏิวัติ
9. เป็นเครื่องมือของรัฐในการโฆษณาชวนเชื่อและการปลุกกระดม

หลักการของทฤษฎีที่มีผลต่อการควบคุมสื่อมวลชน

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

Nakhon Pathom Rajabhat University

1. สื่อมวลชนจะกระทำการใด ๆ ที่อาจเป็นการบ่อนทำลายผู้มีอำนาจในรัฐและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมไม่ได้
2. สื่อมวลชนจักต้องอยู่ภายใต้การเชื่อฟังต่อผู้กุมอำนาจในรัฐเสมอ

หลักการของทฤษฎีที่มีผลต่อการควบคุมสื่อมวลชน

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

Nakhon Pathom Rajabhat University

3. สื่อมวลชนควรหลีกเลี่ยงการสร้างความขุ่นมัวหรือ
ก้าวร้าวต่อเสียงส่วนใหญ่ ต่อผู้มีอำนาจ ศีลธรรมจรรยาและค่านิยม
ทางการเมือง

4. การเซ็นเซอร์หรือตรวจตรามีความชอบธรรม กระทำได้
เพื่อบังคับให้สื่อมวลชนปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่วางไว้

หลักการของทฤษฎีที่มีผลต่อการควบคุมสื่อมวลชน

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

Nakhon Pathom Rajabhat University

5. การโจมตีผู้มีอำนาจ การเบี่ยงเบนจากนโยบายของรัฐ และการรุกร้าต่อศีลธรรมอันดีถือว่าเป็นการก้าวร้าวทางอาชญากรรม
6. นักวารสารศาสตร์หรือนักวิชาชีพสื่อมวลชนจะไม่มีอิสระจากข้อกำหนดขององค์กรสื่ออื่น ๆ

2. ทฤษฎีอิสรภาพนิยม/เสรีนิยมหรือสื่อเสรี (Libertarian or Free Press Theory) ทฤษฎีนี้ก่อตัวในอังกฤษและอเมริกา หลังปี ค.ศ. 1685 จากอิทธิพลข้อเขียนของนักปรัชญาทางการเมือง รวมทั้งการยอมรับในปรัชญาเชิงเหตุผลนิยมและสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์

ทฤษฎีอิสรภาพนิยม/เสรีนิยมหรือสื่อเสรี

- นักปรัชญาทางการเมือง เช่น
- เรเนอ เดส์การ์ตส์ (Descartes 1596 -1650) ชาวฝรั่งเศสเชื่อว่า “เหตุผลมีความสำคัญสูงสุดเหนืออำนาจหน้าที่ใด ๆ” ได้รับการยกย่องให้เป็นบุคคลสำคัญที่สุดคนหนึ่งในประวัติศาสตร์ตะวันตกสมัยใหม่

- จอห์น ล็อก (John Locke 1632 – 1704) เป็นชาวอังกฤษ ผู้มีความเชื่อมั่นในมนุษย์ว่า เป็นผู้ที่มีเหตุผลและสามารถพึ่งตนเองได้ มองว่ารัฐเป็นเพียงผู้ได้รับมอบหมายอำนาจจากประชาชนให้มีอำนาจปกครองเท่านั้น ประชาชนจะเรียกกลับคืนเมื่อไรก็ได้

- จอห์น มิลตัน (John Milton 1608 – 1674) เป็นกวีชาวอังกฤษ ยืนยันว่า “มนุษย์เป็นผู้มีเหตุผล และสามารถรู้ได้ด้วยตนเองว่า อะไรดี อะไรชั่ว ดังนั้น ไม่ควรมีอะไรกีดกันมิให้มนุษย์ได้รับรู้ ความคิด อ่านหรือความคิดเห็นของผู้อื่น”

- โทมัส เจฟเฟอร์สัน (Thomas Jefferson 1743 – 1826) มีความเห็นว่า “ปัจเจกชนอาจจะผิดพลาด แต่กลุ่มเสียงข้างมากของปัจเจกชน จะสามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง การให้ข่าวสารและการศึกษาอย่างเพียงพอ จะช่วยให้ปัจเจกชนมีความผิดพลาดน้อยที่สุด” (เป็นประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา คนที่ 3 ระหว่างวันที่ 4 มีนาคม ค.ศ.1801 – 4 มีนาคม ค.ศ.1809)

- สาระสำคัญของทฤษฎี

1. สัจจะหรือความจริงเป็นสิ่งสำคัญ สิ่งแวดล้อมต้องเอื้อให้
เกิดการแสวงหาสัจจะ มนุษย์เป็นผู้มีเหตุผลและสิทธิตามธรรมชาติ

2. รัฐบาลเป็นเพียงหน่วยที่ทำงานเพื่อผลประโยชน์

สาธารณะ และมีความจำเป็นต้องมีตลาดกลางแห่งความคิดเห็น เพื่อ
ก่อให้เกิดการตัดสินใจที่ถูกต้อง และสื่อมวลชนจะทำหน้าที่นี้ได้ดีที่สุด
ถ้าสื่อเป็นอิสระจากรัฐและมีเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสาร
ตลอดจนวิพากษ์วิจารณ์เพื่อประโยชน์สาธารณะ

- กลุ่มแนวคิดแบบอิสรภาพนิยม เชื่อว่า หากมนุษย์หลุดพ้นจากการกดขี่จากรัฐและศาสนา ได้รับอิทธิพลจากพันธนาการต่าง ๆ มนุษย์จะเดินตามจิตสำนึกในการแสวงหาสัจธรรม ความดีงาม และเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการโต้แย้งเพื่อประโยชน์สาธารณะ ซึ่งจะทำให้มีชีวิตของตนและผู้อื่นดีขึ้นกว่าเดิม

ทฤษฎีอิสรภาพนิยม/เสรีนิยมหรือสื่อเสรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

Nakhon Pathom Rajabhat University

แนวคิดตามทฤษฎีนี้ สื่อมวลชนจะทำหน้าที่เป็นผู้แสวงหาและเสนอสังขรณ์แก่ประชาชน การควบคุมจากรัฐโดยตรงไม่มี แต่เป็นไปในลักษณะการพิสูจน์ตนเองของสัจจะโดยสื่อมวลชนภายใต้บรรยากาศของตลาดเสรีแห่งความคิดเห็น (free market place of ideas) ช่วยให้ความจริงกำหนดได้โดยประชาชน ไม่ใช่สื่อ ประชาชนสามารถเป็นผู้ควบคุมสื่อมวลชนได้โดยการสนับสนุนหรือเลิกสนับสนุน ต่อสื่อมวลชนที่ไม่ได้ทำหน้าที่ที่ดี

นอกจากนี้การควบคุมโดยศาลก็อาจนำมาใช้ในกรณีเกิด
ปัญหาความไม่เหมาะสมของสื่อมวลชน ข้อห้ามของสื่อมวลชน
ตามทฤษฎีนี้คือการหมิ่นประมาท การเสนอสิ่งลามกอนาจาร
และการยุยงให้เกิดความไม่สงบในระหว่างสงคราม เป็นต้น
สำหรับผู้มีสิทธิเป็นเจ้าของสื่อมวลชนนั้น เป็นใครก็ได้ที่มีกำลัง
เงินพอ

หลักการของทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อมวลชน พอสรุปได้ดังนี้

1. สื่อมวลชนจะต้องปลอดจากการเซ็นเซอร์หรือตรวจตราจากหน่วยงานใด ๆ

2. การดำเนินงานสื่อมวลชนทั้งการผลิตและเผยแพร่จะต้องเปิดกว้างทั่วไปไม่ว่ากับใครหรือคนกลุ่มใด โดยไม่จำเป็นต้องมีใบอนุญาต

3. การวิจารณ์โจมตีต่อรัฐบาล เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือพรรคการเมือง ถือว่าเป็นหน้าที่ในการสอดส่องรัฐบาล โดยสื่อมวลชนจะถูกกลโทะษไม่ได้ (ยกเว้นการโจมตีส่วนบุคคล หรือก่อให้เกิดการกบฏและทำลายความมั่นคง)

4. จะต้องไม่มีการบังคับในการตีพิมพ์หรือเสนอสิ่งใด ๆ

5. ความผิดพลาดในการนำเสนอจะได้รับการปกป้องเท่าเทียมกันด้วยสัจธรรมในเรื่องความคิดเห็นหรือความเชื่อ

6. ไม่มีการจำกัดโดยกฎหมายในการเก็บรวบรวม หรือแสวงหาข่าวสารสำหรับการตีพิมพ์หรือนำเสนอ

7. ไม่มีการจำกัดการนำเข้าหรือส่งออกข่าวสารระหว่างประเทศ

8. นักวารสารศาสตร์จะต้องสามารถอ้างความเป็นอิสระทางวิชาชีพได้มากเพียงพอสำหรับการปฏิบัติงานภายใต้องค์กรของตน

บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในระบบเสรีนิยม

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

Nakhon Pathom Rajabhat University

1. เป็นเครื่องมือแสดงความคิดเห็นของบุคคล
2. เป็นเครื่องมือแสดงสัจจะของสังคม
3. ควบคุมรัฐบาล เจ้าหน้าที่รัฐและพรรคการเมือง โดย
สอดส่องวิพากษ์ วิจารณ์ แจ้งข่าวสาร ให้ความบันเทิงและเพื่อ
การค้า

1. จงอธิบายทฤษฎีบรรทัดฐานของสังคม พร้อมยกตัวอย่างประกอบ
2. จงอธิบายทฤษฎีอำนาจนิยม/เบ็ดเสร็จนิยม พร้อมยกตัวอย่างประกอบ
3. จงอธิบายบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในระบอบอำนาจนิยม
4. จงอธิบายหลักการของทฤษฎีที่มีผลต่อการควบคุมสื่อมวลชน

5. จงอธิบายทฤษฎีอิสรภาพนิยม/เสรีนิยมหรือสื่อเสรี พร้อมยกตัวอย่างประกอบ
6. จงระบุสาระสำคัญของทฤษฎีอิสรภาพนิยม/เสรีนิยมหรือสื่อเสรี
7. จงระบุหลักการของทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อมวลชน
8. จงระบุบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในระบบเสรีนิยม

